

Bevezető analízis 2 előadás

Osztatlan matematikatanár szak 2. félév, 2017. tavasz

1. előadás (február 15.)

Az óra elején megszavaztuk, hogy 14:00-kor kezdünk, és 45 perc után tartunk egy 5 perces szünetet, így 15:35-ig tart az óra. Ezután röviden elmondtam a tárggyal kapcsolatos legfontosabb információkat (számonkérés, jegyzet stb.); minden részletesen elolvasható az abesenyei.web.elte.hu oldalon. Fontos, hogy a gyakorlatokon az előadás anyagával tisztában legyünk (legalább egy képünk legyen arról, hogy mi is folyik az előadáson), ezért a gyakorlatokon a röpdolgozatokban definíció, vagy tétel kimondását és kérjük (bizonyításokat természetesen nem kell tudni). A bevezető rész végén még a tematikáról is ejtettem szót, valamint a későbbi félévek analízis tárgyait szintén megemlítettem.

Ezután belevágtunk a logika témakörébe. Kicsit beszéltem arról, mi a logika („a helyes következtetések tudománya”), és megemlítettem, hogy a matematikában a logika és a józan ész segítségével alapigazságokból tételeket vezetünk le (bizonyítunk). Megbeszéltük, hogy logikai állításon olyan kijelentést értünk, amelynek az igazságértéke egyértelműen eldönthető, majd rátértünk a logikai műveletekre ($\wedge, \vee, \implies, \iff, \neg$), amelyekkel állításokból újabb állításokat készíthetünk. Pontosán definiáltuk az így gyártott állítások mindegyikének igazságértét (vagyis, hogy mikor igaz és mikor hamis). Az $A \vee B$ kapcsán felhívtam a fogalmat, hogy a matematikában a „vagy” mindig megengedő és nem kizáró. Humoros példaként a jól ismert „Ön dönt, iszik vagy vezet.” felhívást idéztem, amelyet a hétköznapiokban másképp értelmezünk (egyszerre nem engedjük meg az ivást és a vezetést is), mint a matematikában (itt megengedjük, hogy a vagy kapcsolat mindkét tagmondata igaz legyen). Az $A \implies B$ következtetés ürügyén pedig egy kicsit elidőztünk azon, hogy a „Hamis állításból minden következik.”, amelynek illusztrációjaként szóban bebizonyítottam, hogy „ha $1 = 2$, akkor én vagyok a pápa” (szerencsére $1 \neq 2$).

Ezt követően megbeszéltük a különböző logikai műveletek és a tagadás kapcsolatát, ezek az úgynevezett de Morgan-féle azonosságok, pl. $\neg(A \wedge B) = (\neg A) \vee (\neg B)$ (de Morgannel kapcsolatban házi feladatként feladtam, hogy vajon mikor születhetett, ha egyszer az életkorát kérdezőknek azt válaszolta, hogy „ x éves voltam az x^2 évben”).

Következett ezután a nyitott mondat „fogalma” (olyan állítás, amelynek igazságértéke egy vagy több változótól függ), majd bevezettük az univerzális ($\forall$) és egzisztenciális ($\exists$) kvantorokat, és megbeszéltük az igazságértéküket, tagadásukat: $\forall x A(x), \exists x A(x), \neg(\forall x A(x)) = \exists x \neg A(x), \neg(\exists x A(x)) = \forall x \neg A(x)$. Végül megjegyeztem, hogy ha egy $A(x) \implies B(x)$ típusú állítást látunk, akkor általában odaértjük elé, hogy minden x -re (és így a tagadása úgy fog kezdődni, hogy van olyan x , amelyre...).

Rátértünk ezt követően a bizonyítási módszerekre, először az indirekt bizonyítás menetét néztük meg. Példaképpen a $\sqrt{2}$ irracionalitását igazoltam, de nem az elcsépeelt bizonyítással, hanem a következőt mondtam el (itt csak nagyon tömören vázolom): indirekt, legyen q a legkisebb pozitív egész szám, amelyre $\sqrt{2} = p/q$ egész. De akkor $\sqrt{2} = (2q - p)(p - q)$, ahol $p - q$ is pozitív egész, amely ráadásul kisebb, mint q , ami ellentmond q minimalitásának.

Majd jött a teljes indukció legegyszerűbb formája: ha A_1 igaz, és $\forall n(A_n \implies A_{n+1})$, akkor ezzel beláttuk, hogy $A_1, A_2, A_3, \dots$ mind igazak.

Az óra végén a teljes indukció alkalmazásaként igazoltuk a Bernoulli-egyenlőtlenséget a szokásos teljes indukciós okoskodással (közben felhívtam a figyelmet arra, hogy egy „Tétel”-nek mindig vannak feltételei, és érdemes nyomon követni, hogy a bizonyításban hol használjuk azokat). Az egyenlőség esetét felírtam megjegyzésként és kértem, hogy gondolják át a bizonyítás alapján.